

OTSUS

Tallinn

18. september 2025 nr 48

Imre Termoneni ja Arno Varese kaebuste lahendamine

Asjaolud ja menetluse käik

1. Imre Termonen esitas 15. septembril 2025 Vabariigi Valimiskomisjonile avalduse Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsuse nr 7 „Kandidaatide registreerimine“ peale. Kaebaja esitab kahtlused volikogu kandidaatide Urmas Sarja, Margus Timmo, Alar Alliku ja Miko Meituse püsiva elukoha osas Setomaa vallas. Vastavalt kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse (KOVVS) § 5 p-le 5 eeldab kandideerimisõigus püsivat elukohta vastavas omavalitsuses hiljemalt valimisaasta 1. augustil. Oma kahtlustuste tõendamiseks on kaebaja esitanud äriregistri väljatrüki Urmas Sarja ja Margus Timmoga seotud juriidiliste isikute andmete kohta, milles muuhulgas on märgitud ka nimetatud isikute elukohaandmed ja need ei asu Setomaa vallas. Lisaks toetavad kaebaja kahtlusi ka erinevate isikute väited ja teised riiklikud registrid.

2. Kaebaja palub (1) Vabariigi Valimiskomisjonil kontrollida mainitud kandidaatide püsielukoha andmeid ja kui selgub, et tegelik püsielukoht ei ole Setomaa vallas, siis tühistada Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsus nr 7, (2) Setomaa Vallavalitsusel viivitamatult alustada kontrolli Urmas Sarja, Margus Timmo, Alar Alliku ja Miko Meituse deklareeritud püsielukoha andmete tegelikkusele vastavuse üle kasutades vajadusel ka õiguskaitseorganeid, (3) eemaldada need isikud Setomaa Vallavolikogu kandidaatide seast kui püsielukoha mitteasumine Setomaa valla haldusterritooriumil leiab kinnitust ning (4) lõpetada Urmas Sarja volitused Setomaa volikogus ja vallavolikogu esimehena koheselt, kui leiab kinnitust tema püsielukoha mittevastavus.

3. Täiendavalt esitas Imre Termonen 17. septembril 2025 taotluse kontrollida Urmo Uibolehe püsielukohta.

4. Arno Vares esitas Vabariigi Valimiskomisjonile 15. septembril 2025 kaebuse Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsuse nr 7 „Kandidaatide registreerimine“ peale. Kaebaja avaldab kahtlust, et kandidaatide Urmas Sarja ja Margus Timmo püsiv elukoht ei asu Setomaa vallas, mis tähendab, et neil puudub õiguslik alus Setomaa Vallavolikokku kandideerida. Kaebaja kahtlus tekkis sotsiaalmeedias avaldatud avalike dokumentide põhjal.

Setomaa Valla Valimiskomisjoni seisukoht

5. Setomaa Valla Valimiskomisjon esitas kaebustele ühise seisukoha, kuna kaebused on samasisulised. Setomaa Valla Valimiskomisjon on 12. septembri 2025 otsuse nr 7 tegemisel

lähtunud rahvastikuregistri kehtivatest kannetest, mis näitavad kandidaatide Urmas Sarja ja Margus Timmo elukohta Setomaa vallas. Kaebuses esitatud viited sotsiaalmeedias avaldatud dokumentidele ei kujuta endast piisavat õiguslikku alust valimiskomisjoni otsuse muutmiseks. Kaebuses toodud asjaolud võivad viidata vajadusele rahvastikuregistri kande kontrollimiseks, kuid see ei kuulu valimiskomisjoni pädevusse. Sellisel juhul tuleb pöörduda rahvastikuregistri volitatud töötleja või pädeva järelevalveasutuse poole.

6. Setomaa Valla Valimiskomisjon leiab, et 12. septembri 2025 otsus nr 7 on tehtud seadusele vastavalt, tuginedes rahvastikuregistri ametlikele andmetele. Komisjonil puudub õigus ja pädevus hinnata kaebuses viidatud dokumentide sisu või algatada iseseisvalt kandidaatide elukoha tuvastamise menetlust. Setomaa Valla Valimiskomisjon on edastanud Setomaa Vallavalitsuse rahvastikuregistri volitatud töötlejale esitatud kaebuse algatamiseks kandidaatide elukoha tuvastamise menetlust. Seega ei anna kaebus alust 12. septembri 2025 otsuse nr 7 muutmiseks ega kandidaatide registreeringu tühistamiseks.

Vabariigi Valimiskomisjoni seisukoht

7. Imre Termoneni ja Arno Varese kaebused on esitatud sama valimiste korraldaja, Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsuse nr 7 peale, milles valimiskomisjon registreeris 19. oktoobril 2025 toimuvateks Setomaa valla volikogu valimisteks kandidaadid. Kaebustes märgitud isikud, kelle osas on vajadus kontrollida rahvastikuregistrisse kantud elukohaandmete tegelikkusele vastavus, osaliselt kattuvad. Seetõttu ei ole nende kaebuste eraldi menetlemine sisuliselt põhjendatud. Kaebuste menetlemise kord Vabariigi Valimiskomisjonis on reguleeritud napilt. Samas on menetluse läbiviimisel lubatud kasutada seaduse analoogiat. Vabariigi Valimiskomisjon leiab, et siinkohal on kohane kohaldada halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) põhimõtteid. HKMS § 48 lg 1 sätestab, et kui menetluses on ühel ajal mitu asja, milles mitu kaebajat on esitanud kaebused sama vastustaja vastu, võib liita kaebused ühte menetlusse tingimusel, et nende nõuded oleks võinud esitada ühes kaebuses ning kaebuste ühine menetlemine võimaldab nende kiiremat ja lihtsamat lahendamist. Mitu isikut võivad ühe kaebusega vaidlustada sama haldusakti või toimingut. Kaebuste liitmine võimaldab lühikeste menetlustähtaegade tingimustes asjade kiiremat ja lihtsamalt läbivaatamist, kuivõrd samale toimingule hinnangu andmine on võimalik koosoleku sama päevakorrapunkti raames ning lahendatav sama otsusega.

8. KOVVS § 63 kohaselt on kaebus Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav taotlus vaadata läbi ja tühistada valla või linna valimiskomisjoni otsus või tunnistada seadusvastaseks valimiste korraldaja või valla või linna valimiskomisjoni toiming. KOVVS § 64 kohaselt on kaebuse esitamise õigus üksikisikul, kandidaadil, valimisliidul ja erakonnal, kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava otsuse või toiminguga rikutud. Vastavalt KOVVS § 65 lg 1 p-le 4 tuleb kaebuses ära näidata, kuidas vaidlustatav otsus või toiming rikub kaebaja õigusi. KOVVS § 66 lg 1 p 1 kohaselt esitatakse kaebus kolme päeva jooksul vaidlustatava otsuse tegemisest. Seega on 15. septembril 2025 Imre Termoneni poolt esitatud kaebus Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri otsuse nr 7 peale esitatud kaebetähtaja jooksul. Vabariigi Valimiskomisjon jätab KOVVS § 65 lg 3 alusel läbi vaatamata 17. septembril 2025 kaebetähtaega ületades esitatud kaebuse, sest kaebuse esitamise tähtaja ennistamise taotlust ei ole esitatud ja tähtaja möödalaskmise põhjuseid ei ole välja toodud.

9. Imre Termonen ei ole kaebuses välja toonud, milles tema võimalik subjektiivsete õiguste rikkumine seisnes ja seda ei nähtu kaebusest ka muul viisil. Ka ei ole kaebajat registreeritud kandidaadina Setomaa Vallavolikogu valimistel. Kui kandidaat esitab kandideerimisel ebaõiged elukoha andmed, ei riku ta valija hääletamisõigust. Kuigi valla- või linnaelanik võib olla huvitatud, et inimesed valitakse volikogusse seaduses ettenähtud korras, ei tulene ainuüksi sellest huvist

isikutele kohtulikult kaitstavaid subjektiivseid õigusi (RKPJKo 3-4-1-6-13, p 20). Imre Termoneni subjektiivseid õigusi ei ole rikutud. Avalikes huvides valimiskaebuse esitamine ei ole võimalik (vt RKPJKo 3-4-1-31-14, p 16; RKPJKo 3-4-1-17-15, p 7). Kaebajal puudub kaebeõigus, kuna tema subjektiivsete õiguste rikkumine pole tuvastatav.

10. Arno Vares on samuti 15. septembril 2025 esitatud kaebusega vaidlustanud Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsuse, mis puudutab kandidaatide registreerimist. Kaebus on esitatud tähtaegselt.

11. Arno Vares kandideerib Setomaa vallas valimisliit UUS ALGUS nimekirjas. Kui mõni kandidaat esitab kohaliku omavalitsuse valimistel ebaõiged elukohaandmed, võib see rikkuda konkureeriva kandidaadi kandideerimisõigust (RKHKm 3-21-2230, p 10). Ebaõige rahvastikuregistri elukoha kandega isikute kandideerimisel võib olla mõju valimistulemustele ning võimalustele osutada valituks. Arno Varese kaebeõigust tuleb jaatada.

12. Vabariigi Valimiskomisjon nõustub Setomaa Valla Valimiskomisjoni seisukohaga ja leiab, et valla valimiskomisjon peab lähtuma kandidaatide registreerimisel kandidaatide rahvastikuregistrisse kantud elukohtadest. KOVVS § 37 lg 3 p 3 sätestab, et registreerimata jäetakse kandidaat, kes ei vasta KOVVS § 5 lg-s 5 sätestatud nõuetele ehk kelle püsiv elukoht ei ole selles linnas või vallas. Kandidaadi püsiva elukoha mõiste tõlgendamisel tuleb kohaldada KOVVS § 5 lk-id 1 ja 5 süstemaatiliselt ning seega on kandidaadi püsiv elukoht see elukoht, mille aadressiandmed on kantud Eesti rahvastikuregistrisse. Samuti määratlevad KOVVS § 57 lg 3 ja §57¹ lg 3 kandidaadi püsiva elukoha nõude kandideerimisel selliselt, et püsiv elukoht on rahvastikuregistrisse kantud elukoht. Need sätted reguleerivad küll täiendavaid valimisi ja uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste erisusi, kuid pole alust arvata, et seadusandja soovis samas seaduses anda ühele terminile erinevates sätetes erineva tähenduse. Seda, kuidas määratletakse püsiv elukoht ja milline peab olema kandidaadi piisav seos selle piirkonnaga, kus ta kandideerib, saab otsustada ainult seadusandja.

13. Seadus ei anna valla valimiskomisjonile ega Vabariigi Valimiskomisjonil volitust isiku elukoha välja selgitamiseks muul viisil kui rahvastikuregistri kande alusel. Järelikult saab valimiskomisjoni tehtav elukoha kontroll olla vaid formaalne. Nõnda on seda kontrolli sisustanud ka Riigikohus (RKPJKo 5-21-12, p 21 jj). Seega tõendid kandidaadi tegeliku elukoha kohta ei ole asjassepuutuvad ja jäävad tähelepanuta, sest KOVVS § 5 lg 5 nõuab kandidaadilt üksnes registrijärgset elukohta asjaomases kohaliku omavalitsuse üksuses.

14. Vabariigi Valimiskomisjon selgitab, et kandidaadi registreerimist otsustades kontrollib vastava valla ja linna valimiskomisjon, kas registreerimiseks esitatud kandidaadi elukoht vastab seaduses sätestatud nõuetele. Elukoha kontrollimine valimiseseaduste tähenduses toimub rahvastikuregistri kannete alusel (nt KOVVS § 5). Valimiskomisjon ei saa tugineda muudele allikatele ega kindlaks teha, kas registrikanded kajastavad tegelikku olukorda (RKPJKo 5-24-29, p 43). Kui on kahtlus, et rahvastikuregistri andmed ei vasta tegelikkusele, tuleb esitada taotlus kohaliku omavalitsuse ametiasutusele, kelle pädevuses on menetleda elukoha andmeid rahvastikuregistris. Seega on valimiskomisjoni roll piiratud – ta kontrollib vaid rahvastikuregistrisse kantud andmeid, kuid elukohaandmete õigsuse üle otsustab kohaliku omavalitsuse ametiasutus.

15. Setomaa Valla Valimiskomisjoni vastusest nähtub, et valimiskomisjon on kontrollinud kandidaatide rahvastikuregistri järgset elukohta ning edastanud teabe selle kohta, et osade kandidaatide registrijärgne elukoht ei pruugi vastata tegelikkusele, Setomaa Vallavalitsusele kontrollimiseks. Riigikohus on asunud seisukohale, et kui taotlusega esitatud tõendid või muud

omavalitsusüksuse käsutusse jõudnud andmed annavad aluse põhjendatud kahtlusele, et isik ei ela rahvastikuregistrisse kantud aadressil, on kohaliku omavalitsuse üksusel kohustus HMS § 44 lõike 1 punkti 2 alusel uuendada elukoha aadressi rahvastikuregistrisse kandmise menetlus (RKPJKo 5-24-29, p 57).

Lähtudes KOVVS § 65 lõikest 3 ja 66 lõike 3 punktist 1, Vabariigi Valimiskomisjon otsustab liita Imre Termoneni ja Arno Varese kaebused.

jätta Imre Termoneni kaebused Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsuse nr 7 „Kandidaatide registreerimine“ peale koos taotlustega läbi vaatamata.

jätta Arno Varese kaebus Setomaa Valla Valimiskomisjoni 12. septembri 2025 otsuse nr 7 „Kandidaatide registreerimine“ peale koos taotlusega rahuldamata.

Vastavalt KOVVS §-le 66¹ võib huvitatud isik, kes leiab, et Vabariigi Valimiskomisjoni otsusega rikutakse tema õigusi, esitada otsuse peale kaebuse põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras Riigikohtule. Kaebus esitatakse Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest arvates Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ingrid Kullerkann
Vabariigi Valimiskomisjoni esimees